

चैव तन्मूनां यतमद्योत्तरं यतम् । दत्त्वा तद्वाधैवाय
विष्णुर्लोकं भजेत्तरः । अद्योत्तरसहस्रं तु तन्मूनां परि-
संख्यया । वनमात्रा स्मृता विष्णोर्दत्ता भक्तिप्रदा हि
वा । कनिष्ठं नाभिमात्रं स्नादूरुमात्रं मध्यमम् ।
पवित्रं चोत्तमं प्रोक्तं जातुमात्रं प्रमाणतः । वनमात्रा
प्रमाणेन प्रतिमायाः प्रणीयते । नराणां जन्मसंसार
दुःखस्यैव प्रणाशिनी । कनिष्ठे द्वादशैवोक्ता मध्ये
द्विगुणाः स्मृताः । त्रिगुणास्तत्तमे प्रोक्ता पञ्चयस्तु
पवित्रके । यतमद्योत्तरं कार्यं पञ्चीनां तु विधा-
नतः । सुनीलम् । वनमात्रायां विष्णुपूजनतत्परः ।
अधिवेशनकाले तु पञ्चमो द्वादश स्मृताः । तत्पञ्चास
विधानं तु श्रूयतां युद्धकोत्तमम् । इत्युपक्रमे तत्पञ्चास
स्मृतं उक्तं : “पवित्रं तेन विख्यातं ब्रह्मतेजो हि गी-
यते । विष्णुस्त्वया तु विख्यातं तदा लोके निग-
द्यते । तदेव स्मृत्युपेक्ष यज्ञेशः कर्मणः प्रभुः ।
तदेव त्रिगुणीभूतं नारायणसमाख्यम् । त्रिवेदात्मा
त्रिवेदात्मा त्वत्परः प्रभवः स्मृतः । ते पर्वताश्च स-
ङ्गता वराहाद्वैकुण्ठान्निताः । संघातेन च तन्मूनां
नवात्मा परिकीर्तितः । तन्मूर्तिं प्रथमो देवो वासुदेवो
जगद्गुरुः । हवायुधो द्वितीयस्तु प्रलुम्बश्च तृतीयकः ।
अपरे त्वनिहस्तस्तु ततो नारायणः प्रभुः । ब्रह्माविष्णु-
स्तथा नृणां वरारोहे सप्तान्निताः । अधिदैवेन रूपेण
अध्यात्म्ये च निबोध मे । मनोबुद्धिरहङ्कारस्तन्मात्राणि
तथैव च । जीवश्चेति नवैतच्च अध्यात्म्ये सुव्यवस्थितम् ।
द्यौरन्तरिक्षं पृथिवी भूर्भुवःस्तत्तत्रैव च । अकारवा-
युकारश्च सकारश्चाधिभूतकम् । अग्निजलं तथा कर्म
तयस्त्रयं सदनयम् । ज्ञेयं पवित्रं तद्विज्ञानधिदैवस-
दाहरेत्” । शिवपवित्रलक्षणम् “एकादशाय या
स्मृतैस्त्रिंशता याद्युक्तया । पञ्चयता वा कर्त्तव्यं
तल्यपन्थप्रन्तराजकम् । द्वादशाङ्गुलमानानि व्यापामाष्टा-
ङ्गुलानि च । बिम्बविस्तारमानानि अष्टाङ्गुलिकानि
वा । तथैव पिण्डिकास्यै चतुर्थं सार्वदेवतम् ।
साङ्गावतारकं कार्यं पवित्रमतिमुन्दरम्” । पवित्रा-
रोहणमप्यत्र “आकाशगुरुपण्यं यादनी ध्रावणस्य
च । पवित्रारोहणं मुख्यं ह स्वर्गोत्तिष्ठारं परम्”
कारिका ४० ५८५० । [आद्येन तत्रोत्पत्त्ये प्रेक्षी० ।
पवित्रं ३० अक्षिभेदे तत्र गोत्रापत्यम् अथाः फञ् । पवि-
पवील त्रि० पू-एव वेद रटो दीर्घः । शोधके प० ६ ४ ४

पवीनस पु० गर्भोपद्रावके अक्षरभेदे अथ० ८ ६ २
पवीर न० श्वायुधे “वविः शल्यो भवति तद्विपुनातिकायं
तद्वत् पवीरमायुधम्” निब० १२ २० पवित्रस्थायं रीर ।
वज्रं प० १० ६० २ “पविधारास्वास्ति र पूर्वो दीर्घः ।
श्वावे वजु० १२ ७१ वेददी० ।
पवीरव पु० पवे रव वेदे दीर्घः । वज्रगच्छे प० १ ७४ ४ भा०
पव्य त्रि० पू-एवत् । शोध्ये श्यञ्जामादौ च प० ८ ८ ६ १४
तत्र “पव्यया पात्राणि” भा० यद्यस्थाने वाट् ।
पश(घ-स) बाधे विहृतौ भ्वा० उभ०० सक्० घट् । पश(घ)-
(स)ति ते अघशी(घो)(घी)त् अघाशी(घो)(घी)त् अघ-
शि(घि)(घि)ट् । पश(घ)(घ)ति ते अघपश(घ)(घ)त् त ।
पश(घ-स) वन्ने चुरा० उभ०० सक्० घट् । शश(घ)वति ते
अघीपश(घ)(घ)त् त । [११२२० शो० इपशुतस्य निबि च ।
पशुव्य त्रि० पशवे हिंस्रं तस्मैद् वा वत् । १५ गृहिते याचः
पशु पु० सर्वमविषेवेन पश्यति कथं-कु भगादिषः । कृणादौ
लोमवस्त्राङ्गुलवर्त १ जन्तुभेदे २ रपनाजैः स्ववक्त्रं अक्षरः ।
३ प्रमत्ते भेदे ४ प्राग्निनाले यद्भरः ५ स्थाने “अनादिचे
पशुश्लाघः” लोमवत् । अयत्तभेदे धरणिः तत्र पशुवाधा-
त्वात् तत्वात्तम् । “न तो पशौ करोति” इति पशुः
पशुवाध्या वागः । अयत्तोऽयत्तरे यद्भरः । पतन्त्रोक्ते
बाधकानां भावभेदे तत्र जन्तुभेदानां व्यापारखभेदा बवा
“गोरधिरजोऽश्वोऽश्वतरो नर्दभो वृद्धश्चेति तप्त
वाय्याः पशवः । सहिष्वावर अक्षररोरूपपशु पृथक्
अनाचेति सप्तारण्याः पशवः” इति श्वत० । आनादौ
पशुपदप्रयोजनाच्च ब्रह्मण्यः “उद्गो वा यद्दि वा जेव-
स्मानो वा यदि वा हवः । पशुस्थाने निवृत्तानां
पशुशब्दोऽभिधीयते” । पशुविदाद्वेषताभेदा बवा “सिद्धे
वसति इमां च वरमे च प्रजापतिः । एषो च वसते
वायुर्जने चैव च चन्द्रमाः । नक्षत्राणि च यद्ये
जन्मसारे हरिः सवक् । यतस्तद्वर्गं पुं नवमे
जुनानि च । वक्त्रे सप्तवायवो गजे विष्णुर्गणैः
वरः । पश्वे तु द्वादशादिना जातृष्वे सर्वदेवताः ।
ब्रह्मा तु चतरे चैव ज्ञानवे तु तत्तद्वर्गः । एतस्मात्
कारणादेति पुंन्याः पश्याः प्रवक्ष्यामः” इति पतञ्जल-